

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : Перун, 2009. – С. 336.
2. Ефремова Т.Ф. Современный толковый словарь русского языка : в 3 т. / Т.Ф. Ефремова. – М. : АСТ, 2006. – Т. 3.
3. Загнітко А.Т. Великий тлумачний словник. Сучасна українська мова / А.Т. Загнітко, І.Ф. Щукіна. – Донецьк : ТОВ ВКФ “БАО”, 2008. – С. 149.
4. Кальвин Ж. О християнської життя : пер. с фр. / Ж. Кальвин ; [введення і прим. д-ра истор. наук Н.В. Ревуненкової ; под ред. А.Д. Бакулова]. – М. : Протестант, 1995. – 128 с.
5. Кульчицкая Е.И. Самолюбие и себялюбие / Е.И. Кульчицкая // Семья и школа. – 1962. – № 1. – С. 25–26.
6. Курпатов А.В. Пособие для эгоиста. Как быть полезным себе и другим / А.В. Курпатов. – СПб. : Нева, 2003. – 365 с.
7. Леви В.Л. Искусство быть собой / В.Л. Леви. – М. : Знание, 1977. – 208 с.
8. Ожегов С.И. Словарь русского языка / С.И. Ожегов ; [под ред. Н.Ю. Шведовой]. – М. : Русский язык, 1990. – С. 902.
9. Словарь иностранных слов / [под ред. И.В. Лехина, С.М. Локшиной, Ф.Н. Петрова (гл. ред.), Л.С. Шаумяна]. – М. : Советская энциклопедия, 1964. – С. 737.
10. Словарь современного русского литературного языка : в 17 т. – М. ; Ленинград : Наука, 1965. – Т. 17.
11. Словник української мови : у 11 т. / Акад. наук Української РСР, Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні. – К. : Наукова думка, 1971. – Т. 2. – С. 454.
12. Толковый словарь русского языка : в 4 т. / [под ред. проф. Д. Ушакова]. – М. : ТЕРРА, 1996. – Т. 4. – 752 с.
13. Фромм Э. Бегство от свободы / Э. Фромм. – М. : Прогресс, 1990. – 269 с.
14. Фромм Э. Искусство любить. Исследование природы любви / Э. Фромм ; [пер. с англ. Л.А. Чернышевой]. – М. : Педагогика, 1990. – 158 с.
15. Фромм Э. Психоанализ и этика [Электронный ресурс] / Э. Фромм. – Режим доступа: <http://testme.org.ua/article/detail/22>.

ДОБРОДУБ Є.З.

ОЦІНКА УЧНЯМИ 9–11-Х КЛАСІВ ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ УЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Особистісні якості вчителя фізичної культури мають провідне значення при встановленні ефективності уроку фізичної культури, оскільки особистість учителя є головним чинником формування рухових умінь і навичок у школярів. Особистісні якості вчителя визначають не тільки ставлення учнів до предмета, а й ефективність виконуваних рухових дій, які

позначаються на здоров'ї школярів, тому дуже важливо оцінити особистісні якості вчителя з точки зору школярів.

З розвитком суспільства й сучасних технологій змінюється ставлення суспільства до фізичного виховання. У зв'язку зі збільшенням часу, який підрастаюче покоління проводить у положенні сидячи за уроками, перед монітором комп'ютера та телевізора, зростає потреба в збільшенні кількості часу, який витрачається на заняття фізичними вправами в режимі дня дітей і підлітків, а також у вільний від навчання час.

На думку І.Г. Геращенко [2], вирішення цієї проблеми висуває перед учителем фізичної культури необхідність удосконалення процесу фізичного виховання, реалізувати який можна в рамках уроку фізичної культури. Одночасно педагогічні спостереження показують, що вчитель фізкультури має на своєму прикладі показувати підрастаючому поколінню необхідність заняття фізичними вправами.

На думку О.А. Абдулліної [1], діяльність учителя приховує в собі величезні можливості для зміцнення та вдосконалення фізичного здоров'я учнів. Тому в професійній діяльності необхідні відповідні особистісні якості та риси характеру педагога. Учитель є авторитетом для школярів, вдосконалення особистісних якостей, необхідних для викладання, може позитивно впливати на формування в учнів любові до спорту та прагнень виконувати вправи. У зв'язку із цим у системі підготовки майбутніх учителів фізичної культури слід приділяти увагу не лише виробленню рухових умінь і фізичному вдосконаленню студентів, а й формуванню якостей особистості.

З особистих властивостей і якостей майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту відзначимо необхідність формування моральності та здатності до творчого мислення і, відповідно, до творчого підходу в самій діяльності.

Б.А. Карпушин [3], розглядаючи підготовку майбутніх учителів фізкультури, виявляє, що впродовж усієї педагогічної діяльності учителеві необхідно самовдосконалюватися, бути авторитетом для учнів і на своєму прикладі показувати позитивний вплив фізичних вправ на фізичний розвиток дітей та підлітків. Але, проаналізувавши програму підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах, ми виявили, що в процесі навчання приділяється увага в основному розвитку фізичних якостей і вдосконаленню теоретичних знань. Тоді як розвитку особистісних якостей приділяється недостатньо уваги.

У період навчання в студентів спеціальності фізичного виховання повинен формуватися мотив до самовдосконалення. Сьогодні не акцентується увага педагогічного процесу на формуванні особистісних якостей студентів під час навчання, при відборі до вищих навчальних закладів, під час педагогічної практики. Крім того, більшість студентів спеціальності "Фізичне виховання" не знають своїх позитивних і негативних особистісних якостей. Тому відсутність знань студентів про свої позитивні та негативні особистісні якості ускладнює самовдосконалення майбутнього вчителя фізкультури під час навчання у вищих навчальних закладах.

Мета статті – проаналізувати суб’єктивну думку учнів про особисті якості особи, якими повинен володіти вчитель фізичної культури. Провести порівняльний аналіз залежності між авторитетом учителів фізичної культури й цікавістю школярів, яку вони виявляють до фізичних вправ на уроках фізичної культури.

Дослідження проведено в трьох школах м. Запоріжжя, в анкетуванні взяли участь 329 учнів 10 і 11-х класів.

Порівнюючи показники, отримані при анкетуванні, відзначимо такі результати. Анкетування показало, що 73% школярів урок фізкультури подобається, при цьому для 41,5% учитель фізкультури не є авторитетом (табл. 1). Такі результати насторожують, оскільки вчитель фізкультури повинен прищеплювати учням любов до рухової активності та прагнення вести здоровий спосіб життя. Проте така дія неможлива, коли вчитель не є авторитетом для учнів, тому треба вдосконалити підготовку майбутніх учителів фізкультури та включати в педагогічний процес не лише навчання руховим навичкам, а й розвиток особистісних якостей студентів протягом навчання у вищих навчальних закладах.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз залежності переваг до уроків фізкультури від авторитету вчителя

Учитель є авторитетом і урок фізкультури подобається	Учитель є авторитетом, але урок фізкультури не подобається	Учитель не є авторитетом, але урок фізкультури подобається	Учитель не є авторитетом і урок фізкультури не подобається
31,5%	3,3%	41,5%	23,7%

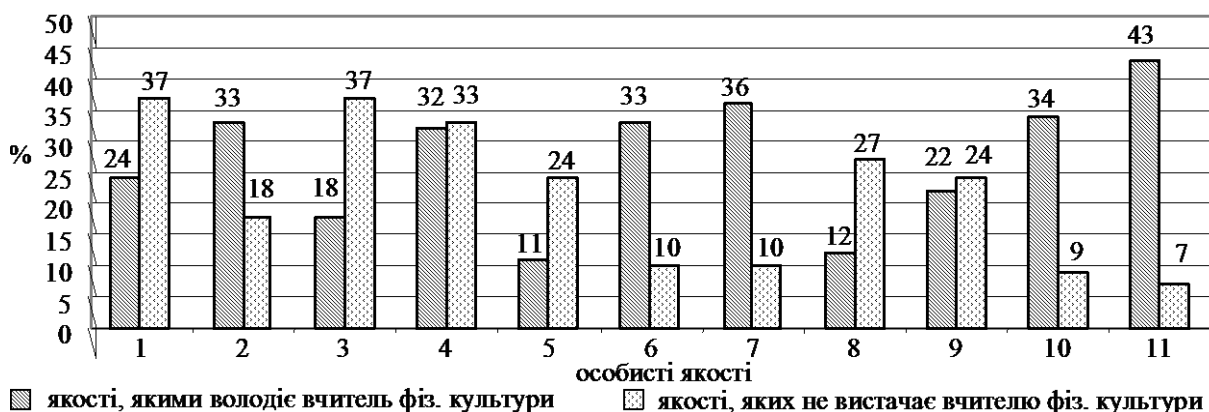

Рис. 1. Особисті якості вчителя фізкультури

1 – доброта; 2 – справедливість; 3 – спокій; 4 – гумор; 5 – ввічливість; 6 – вимогливість; 7 – наполегливість; 8 – уміння слухати; 9 – увага до школярів; 10 – любов до професії; 11 – професійні знання

Аналізуючи особистісні якості вчителів фізкультури, учні, що анкетуються, спочатку повинні були відповісти, які якості мають учителі фізичної культури, а потім – які якості недостатньо виявляються в учителя (табл. 2).

Анкета для учнів 9–11-х класів

1. Скільки раз на тиждень уроки фізкультури?	- чотири;
- один;	- п'ять.
- два;	6. Чи є для Вас учитель фізкультури зразком для наслідування?
- три;	- так;
- чотири;	- ні.
- п'ять.	7. Яких якостей, на Ваш погляд, бракує вчителю фізкультури?
2. Яка у Вас оцінка з фізкультури?	- доброта;
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12	- справедливість;
3. Які якості, на Ваш погляд, має Ваш учитель фізкультури?	- спокій;
- доброта;	- гумор;
- справедливість;	- ввічливість;
- спокій;	- вимогливість;
- гумор;	- наполегливість;
- ввічливість;	- уміння слухати;
- вимогливість;	- увага до школярів;
- наполегливість;	- любов до професії;
- уміння слухати;	- професійні.
- увага до школярів;	8. № школи _____
- любов до професії;	9. № класу:
- професійні.	- 10;
4. Чи займаєтеся Ви спортом поза школою?	- 11.
- так;	10. У якому класі Ви вчитеся?
- ні.	- математичному;
5. Як Ви вважаєте, скільки уроків фізкультури має бути в шкільному розкладі на тиждень?	- філологічному;
- один;	- економічному;
- два;	- комп'ютерному;
- три;	- без поглибленого вивчення;
	- інший _____.

У ході аналізу відповідей школярів на запитання, чи є вчитель фізкультури авторитетом, виявлено, що 34,8% вважають, що для них учитель фізкультури не є авторитетом, 27% говорять, що їм нецікаво на уроках фізкультури. Насторожує той факт, що вчитель не є авторитетом у великої кількості учнів, такі результати визначають необхідність при професійній підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту акцентувати увагу на особі учителя як основному чиннику дії на учня.

Так, 43% опитаних вказують на те, що вчитель фізкультури має професійні знання, 7% вважає, що саме цих якостей учителя бракує, 50% анкетованих узагалі не дали відповіді на це запитання. Таким чином, спостережувані вчителі фізкультури мають нерівнозначні професійні знання, що говорить про те, що вони не займаються самовдосконаленням, або цій якості приділялося недостатньо часу у вищих навчальних закладах.

У своїх анкетах 36% опитаних відповіли, що вчитель має таку якість, як наполегливість, проте 10% вважають, що цієї якості бракує вчителям фізкультури, 54% не відповіли на це запитання. Володіючи наполегливістю, учитель може не лише донести матеріал, що вивчається, до школярів, а й вирішити конфліктні ситуації, що виникають, проте 54% школярів не відмітили цієї якості в учителів, це говорить про те, що анкетовані не відчують у своїх учителів належного ставлення до своєї роботи.

Лише 34% учнів вважають, що вчитель фізичної культури любить свою професію, але при цьому 9% упевнені, що саме цієї якості бракує їх учителям фізкультури, тоді як 57% узагалі не відповіли на це запитання. На жаль, прояв любові до професії в учителя фізкультури залежить не лише від його особистісних якостей і знань, які були отримані в процесі навчання, а й від соціальних чинників. Тому доки не підвищиться соціальний статус учителя, досить важко формується любов до професії.

Така особистісна якість, як вимогливість, на думку 33% опитаних, присутня в учителів фізичної культури, і тільки 10% вважають, що такої якості учителям бракує, 57% не відповіли на це запитання. Така розбіжність у результатах може вказувати на те, що вчитель, працюючи в середній школі, не налаштований на кінцевий результат, як у великому спорті. Увага приділяється тільки процесу, який спрямований на загальний розвиток фізичних якостей.

Лише 33% учнів вважають, що вчителі трьох досліджуваних шкіл справедливі, а 18% – що саме цієї якості бракує учителям фізичної культури, 51% взагалі не дали відповіді. У підлітковому віці почуття справедливості сильно загострено, тому дуже важливо, щоб учитель мав таку особистісну якість, проте половина анкетованих не відповіла на це запитання, що свідчить про байдужість школярів не лише до занять на уроках, але й до особи вчителя загалом.

Аналізуючи почуття гумору, 32% відмічають, що така властивість є присутньою в учителя, але при цьому 33% вважають, що її бракує, а 35% анкетованих не відповіли. Учні виявили найбільший інтерес до цього запитання. Це може означати, що така особистісна якість, як гумор, розцінюється ними як важлива, оскільки вміння жартувати дає змогу вчителю фізкультури знаходити взаєморозуміння з учнями, найефективніше організувати їх на заняттях.

Щодо наявності якості доброти, то 37% зазначає, що вона відсутня, і тільки 24% говорять, що присутня в учителя фізичної культури, 39% учнів не відповіли на поставлене запитання. Тоді як це одна з важливих якостей, оскільки довіра в учня виникає саме до доброго учителя.

Майже однакове процентне співвідношення припадає на відповіді, які стосуються уваги до школярів: 22% вважають, що ця якість є, 24% – що немає, 54% не відповіли на запитання. Саме увага до школярів говорить про зацікавленість учителя в поліпшенні розвитку учнів і дозволяє отримати від учня зворотну реакцію.

Істотна різниця виявилася у відповіді на запитання “Чи вистачає Вашому вчителеві спокою?": 18% вважає, що таку якість учитель має, 37% – що ні, 45% не відповіли. Уміння володіти собою необхідно вдосконалювати впродовж усіх років роботи, оскільки саме із цією якістю всі інші якості можуть позитивно виявлятися.

Так само велика процентна розбіжність припадає на відповіді, що стосуються вміння слухати: 27% вважають, що вчителі не вміють слухати, 12% – що вміють, 61% – не відповіли. Саме із цієї якості розпочинається взаєморозуміння між педагогом і учнем, що є основою всього навчального процесу.

Наявність якості “ввічливість” відзначають 11% опитаних учнів, 24% учнів вважають, що вчителі фізкультури цій якості не приділяють досить уваги, 75% учнів не відповіли. Педагог має бути зразком для наслідування, ввічливий культурний педагог є основним виховним обличчям школярів.

Висновки. Аналіз літературних джерел показує, що питанню підготовки й розвитку спеціальних та особистісних якостей майбутніх учителів фізкультури приділяється велика увага, проте анкетування учнів показало, що оцінки учнями особистісних якостей учителів фізкультури неоднозначні.

Підсумовуючи відповіді учнів на запропоновані запитання, можна констатувати, що для 62% школярів учитель фізкультури не є авторитетом, у зв'язку із цим необхідно в підготовці майбутніх учителів фізичної культури акцентувати увагу на самовдосконаленні особистості учителя.

Одночасно необхідно приділяти увагу вихованню в майбутніх учителів фізкультури таких якостей, як доброта і спокій, почуття гумору та вміння слухати.

Розвиток особистісних якостей у процесі навчання майбутніх учителів фізкультури тісно пов'язаний з наявністю властивостей особи. Авторитет учителя фізкультури необхідно вдосконалювати в програмі навчання у вищих навчальних закладах з розвитку особових якостей.

Література

1. Абдуллина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования : для пед. спец. высш. учеб. завед. / О.А. Абдуллина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1990. – С. 40–141.

2. Геращенко И.Г. Роль инноваций в спортивной педагогике / И.Г. Геращенко // Теория и практика физ. культуры. – 1998. – № 4. – С. 24–26, 39–42.

3. Карпушин Б.А. Педагогика и профессиональная подготовка студентов вузов физической культуры / Б.А. Карпушин // Теория и практика физ. культуры. – 2001. – № 10. – С. 11–14.